

Ibsen gespannen als een veer

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: 'Bouwmeester Solness' van Henrik Ibsen.
Gezelschap: De Voortzetting met Helmert Woudenberg, Laura Mentink, Iris van Geffen, Debbie Korper, Jelle de Jong, Michaël Bloos. **Regie:** Frans Strijards.
Belangstelling: 150 mensen.

DRACHTEN - 'Horlogedramatiek' worden de minutieuze verwickelingen bij Ibsen wel genoemd. De fouten en frustraties van een heel leven komen hier in één etmaal tot ontlading. Zelden zal de veer van dat horloge zo strak gespannen hebben gestaan als in 'Bouwmeester Solness' van De Voortzetting.

De toeschouwer wordt weinig tijd gegund om alle stukjes van de puzzel op zijn plaats te laten vallen, maar de spanning is van de eerste tot de laatste minuut om te snijden. Blikken vliegen als messen door de kamer en een kabbelende conversatie wordt een slopend kat- en muispel.

Hoe regisseur Frans Strijards zijn spelers zover weet te krijgen demonstreerde hij eerder dit jaar in een workshop fysieke acteren op de NHL in Leeuwarden. Vanaf zijn roemruchte jaren

bij Art & Pro tot aan deze nieuwe groep ontwikkelde hij een methode waarbij het zoeken naar de fysieke spanning in een situatie vooropstaat, waarna de interpretatie 'vanzelf' volgt. Het resultaat mag adembenemend genoemd worden.

Je voelt het al als Helmert Woudenberg als Solness een deur open doet. Deze bijna gepensioneerde architect is een droge, harde man, die alles wegduwt wat hem niet zint. Die manipuleert en tegelijk gekweld wordt door wroeging en tweespalt. De mensen in zijn omgeving sluipen bang en afhankelijk om hem heen, maar in Strijards encenering staren ze hem soms vanachter de glazen schuifpui aan als zwiigende demonen.

In deze troebele atmosfeer breekt een werveling van licht door in de persoon van Hilde, een meisje van 22 dat van de bouwmeester haar 'koninkrijk' opeist dat hij haar als twaalfjarige - terloops - had toegezegd. Laura Mentink speelt haar weergaloos als een springerige Lolita. Met onweerstaanbare dwingelandij treft ze hem op zijn zwakke plek en ontrafelt ze zo onbedoeld de halve waarheden waarop zijn reputatie als architect gebaseerd is.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Wat zullen we Carver missen

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: Café Lehmitz.
Gezelschap: Carver. Spel: Bepie Melissen, Leny Bree-derveld, René Groothof en René van 't Hof. Regie: Mirjam Koen. **Decor:** Gerrit Timmers.
Toeschouwers: 150. **Nog te zien:** Harmonie, Leeuwarden, 8 mei

LEEWARDEN - Naast knispe-rende humor, kleinschalig ab-surdisme en onderkoelde com-passie met zelfs de lulligste medemens blijft de ondertoon van weemoed wel het meest hangen nadat het applaus voor 'Café Lehmitz' eindelijk is verstorven. Want is dit, na het dichtdraaien van de subsidie-kraan, nu heus het einde van Carver?

Wat Carver uniek maakte – niet alleen in Nederland – was een zeer persoonlijke combina-tie van theater en mime, waarin ook de kleinste dingen met de grootste concentratie worden uitvergroot.

Net als schilders dat doen leren de voorstellingen van Carver je vooral kijken. Zonder camera leggen ze een vergroot-glas op een vergeten hoekje

werkelijkheid en dan zie je in-eens onzin, humor en schoonheid op de vreemdste plaatsen.

In de reprise van 'Café Leh-mitz' – waarmee ze in 1989 door-braken – is die werking nog onverminderd sterk. De cast is nagenoeg dezelfde als toen, alleen Jim van der Woude is vervangen door René Groothof. De voorstelling is gebaseerd op een fotoreeks van een Hamburgs café dat vooral gefrequenteerd werd door lieden die in de soci-aaldemocratie doorgaan voor 'de onderkant van de samenleving'.

Bediening, drank en zelfs een voordeur ontbreken echter, net als iets van een verhaal, zodat de vier figuren zweven in een ijl niemandsland. Hier telt alleen het moment: een gebaar waar-mee ruzie of vrede wordt ge-maakt, een knoop wordt aange-naaid, of iemand blijft slapend hangen met zijn neus aan de hoek van de tafel.

Zo zijn er wel honderd mo-menten in deze korte voorstel-ling die uit hun eigen banaliteit worden opgetild door een kleine wending, een subtiele overdrij-ving, maar vooral door het enor-me meesterschap waarmee dat alles wordt uit gevoerd.

Wat zullen we Carver missen.
HANS BRANS

gewiktgewogen

Vakmanschap en enorme hoop lol in 'Calendar girls'

Plaats: De Koornbeurs, Franeker. **Voorstelling:** 'Calendar girls' van Tim Firth. **Met:** Anne-Mieke Ruyten, Henriëtte Tol, Lieneke le Roux, Wivineke van Wageningen, Diana Dobbelman e.a. **Vertaling:** Coot van Doesburgh. **Regie:** Bruun Kuijt. **Belangstelling:** 440 mensen (uitverkocht). **Nog te zien:** 30 maart in Drachten, 5 mei in Leeuwarden.

FRANEKER - 'We gaan niet bloot, we gaan naakt'. Bloot is namelijk iets viezigs, naakt is mooi. Met dat esthetische argument haalt Chris de andere vrouwen van de damesclub van West-Yorkshire over om te poseren voor een speciale kalender ten behoeve van het goede doel. Dat goede doel betreft een slaapbank in het ziekenhuis waar de man van haar vriendin Annie is overleden een leukemie. De kalender – en alles wat daaruit

voortkwam: een film, een toneelstuk, boeken – werd zo'n succes dat de club inmiddels al een paar miljoen heeft opgehaald voor het bloedkankeronderzoek. De dames van de 'Calendar girls' bestaan namelijk echt.

Nu is naakt een relatief begrip voor de keurige dames van de damesclub en ook voor de actrices op het witte doek en op het podium. De 'voorbips' (een term die ooit door Kees van Kooten is gemunt) was sowieso taboe en ook andere edele delen werden speels bedekt door taartjes, breiwerk en zonnebloemen.

Maar de charme van deze uitgesproken Engelse comedy ligt toch wel in de combinatie van knus-gezellig-traditioneel aan de ene kant en doodgewone vrouwen die een heus taboe doorbreken aan de andere kant.

'Ik ben geen twintig meer', zegt een van de vriendinnen die nog overtuigd moet worden. Na die leeftijd vindt men het vrou-

wenlichaam kennelijk niet meer toonbaar.

De film uit 2003 en de latere toneelbewerking waren kaskrakers. Maar doet zo'n typisch Brits product het ook op Nederlandse bodem, waar we misschien toch wat minder preuts zijn?

Regisseur Bruun Kuijt heeft de typische Engelse sfeer gehandhaafd. Hij maakte van 'Calendar girls' een vlotte komedie met een vleugje verdriet maar vooral met bruisende dialogen die de ene na de andere klaterlach veroorzaken.

Dat is natuurlijk vooral te danken aan een prachtig ensemble van zeven door de wol geverfde actrices, die met elkaar behalve vakmanschap ook nog eens een enorme hoop lol uitsralen. Het is mooi om te zien hoe ze ieder hun eigen karakter en eigenaardigheden hebben en toch zo'n hechte, warme vrouwenbent vormen.

HANS BRANS

gewiktgewogen

De charme van het merk Wittermans

Voorstelling: De Zuipkeet. Joop Wittermans, Mads Wittermans, Margje Wittermans. **Plaats:** De Lawei, Drachten. **Toeschouwers:** 300 (uitverkocht). **Nog te zien:** 10 en 11 nov. Drachten, 30 nov. Gorredijk, 8 dec. Sneek, 9 dec. Heerenveen, 20 en 21 dec. Leeuwarden; 19 jan. en 15 maart in Gorredijk.

LEEUWARDEN - Drie Wittermans op één podium - vader Joop, zoon Mads en dochter Margje - en dan ook nog in een familiedrama dat veel overeenkomsten vertoont met het verleden van de acteurs.

Het levert volgens de makers van 'De zuipkeet' een vermenigving van spel en werkelijkheid op die een extra laag toevoegt. Maar voegt het iets toe, of is het eerder ballast?

Doordat de personages zich in het begin afzonderlijk tot het publiek richten, blijft het besef groot dat je naar de familie Wittermans zit te kijken. Schrij-

ver Marc Linssen construeerde voor zijn acteurs daarentegen een verleden rondom een te vroeg gestorven moeder die niet overweg kon met het alcoholisme van haar man. Naar wiens leven zit je hier nu te kijken?

De vraag wringt te meer omdat de personages net wat te eindimensionaal zijn. Joop Wittermans heeft als vader geen enkel besef van de ellende die is aangericht, waardoor zijn geweldige gevoel voor gelaagdheid weinig uitlaatkleppen krijgt. Mads Wittermans is fantastisch als zichzelf bedriegende clown, maar waarom hij terug zou willen naar dat destructieve verleden blijft een raadsel. Margje Wittermans is de meest tragische, maar omdat al het inzicht uitsluitend bij haar ligt, krijgt ze iets van een pilaarheilige.

En toch, ondanks die minpunten, is de Zuipkeet een aantrekkelijke voorstelling. Er zit humor in, verrassing, drama en vaart. Maar het meest aanstekelijke is toch wel de charme van het merk Wittermans.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Luca en Blok spelen spel met acteurs

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Doek!' van Maria Goos. **Spel:** Peter Blok en Loes Luca. **Regie:** Aat Ceelen. **Belangstelling:** 550 mensen. **Nog te zien:** 24 maart in Drachten.

LEEWARDEN - 'Doek' is het laatste woord in een toneeltekst en als het ding valt in het theater is de illusie voorbij en begint het echte leven weer. Maar tegenwoordig wordt het doek zelden meer gebruikt. De scheidslijn tussen toneel en de werkelijkheid waarin ieder z'n rol moet spelen is lang niet meer zo scherp.

Dat is het uitgangspunt van 'Doek!' van Maria Goos. Het gegeven mag dan niet erg origineel meer zijn, toch weet de schrijfster er zelfs met een minimale bezetting van twee spelers iets bijzonders van te maken. Die twee zijn Loes Luca en Peter Blok, die bewezen hebben met de grootste lol en souplesse van de ene rol in de andere te kunnen springen.

Als het denkbeeldige doek in 'Doek!' opgaat zien we hen als twee echtelieden op de obligate Chesterfield-bank. Al gauw ontspoot de amusant-pathetische dialoog en blijkt dat we te maken hebben met twee acteurs. Richard is een veeleisend drankorgel, die zijn tuttebelleringe

collega de gordijnen in jaagt, omdat ze niet weet wat ze speelt.

Even later zien we Luca terug als de zoveelste invaller die het met toneeltijger Richard moet zien te rooien. Deze Lies is uit heel ander hout gesneden. Dezelfde scène met min of meer dezelfde tekst wordt nu iets compleet anders – en dat alleen al is een belevenis.

Iniens gaat er bij hun namen een belletje rinkelen: Liz Taylor en Richard Burton in 'Who is afraid of Virginia Woolf'. Net als bij die twee, op toneel én in het echt, delen ook Lies en Richard een pijnlijk verleden en gaan verknochtheid en verkettering hand in hand. Zo ridiculiseert Richard Lies' echtgenoot Wouter om haar te bewegen bij hem terug te keren.

De meest hilarische scènes ontstaan bij het ophalen van herinneringen aan de wilde jaren uit het begin van hun carrière. Maar aan het slot kiest Lies toch voor de houderige Wouter, die even overtuigend door Blok wordt gespeeld als dat hij hem daarvoor als Richard persifleerde.

'Doek!' is grappig, scherp, speels en boordevol wendingen, maar het duurt even voordat het stuk zijn draai vindt. Pas als Goos het toneel het toneel laat en zich meer richt op de levens van Lies en Richard krijgt het drama meer reliëf.

HANS BRANS

gewikt gewogen

Playboy Don Juan alsnog een held

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** Don Juan. **Auteur:** Molière. **Gezelschap:** Noord Nederlands Toneel. **Regie:** Dana Nechush-tan. **Toeschouwers:** 155. **Nog te zien:** 1 november in Leeuwarden, 28 november in Drachten.

HEERENVEEN - Geen lusthof, maar een luchthaven; geen knecht, maar een bodyguard, en dat alles in een decor dat veel weg heeft van een bunker. Getrouw aan zijn traditie om klassiekers in een eigentijdse context te plaatsen is het NNT ook met Molières 'Don Juan' weer eens doortastend te werk gegaan. Dat resulteert in een voorstelling die vanaf het begin swingt en vibreert als een stam-pende disco.

Wat opvalt is de uiterst humoristische tekst van Nathan Vecht. Molières woorden zijn in deze bewerking ver achter de horizon verdwenen. Het enige dat Vecht heeft overgenomen is de verhaallijn.

Don Juan is het West-Europe-se prototype geworden van de amorele schuinsmarcheerder, die vrouwenharten even snel breekt als hij ze veroverd heeft.

In de regie van Dana Nechush-tan zet Peter Vandemeulebroecke hem neer als een moderne playboy, voor wie alleen zijn eigen genot telt, maar die er met zijn prehistorische man-vrouw-opvatting nochtans prima in slaagt om bij geëmancipeerde carrièrevrouwen onder de rokken te komen.

Hoe humoristisch en brutaal de voorstelling ook is, op zeker moment kruipt er toch een zekere holheid in al dit theatraal geweld. Het probleem dat Molière opwerpt, wordt in de bewerking niet echt meegenomen. Dat is dat 'de moraal' niet straft.

De criticasters van Don Juan – zijn vader, zijn bruid Elvira, en haar broers – hebben het gelijk aan hun zijde, maar zijn bleke moraalridders die geen vat krijgen op de genotsdrift van deze anti-held. Zijn onwerkelijke ondergang onderstreept dat. Alsof je Jimmy Saviles dood postuum wijt aan zijn wangedrag. Maar met de gestileerde moordscène van de broers wordt de kern van het stuk ontweken.

Waar Don Juan 'principieel' kiest voor zijn eigen genot, gaan de moralisten hier over tot eigenrichting. Zo wordt de anti-held alsnog een held.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Indrukwekkende 'Handelsreiziger'

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: 'De dood van een handelsreiziger' van Henry Miller door het Ro Theater.
Regie: Alize Zandwijk.
Belangstelling: 130 mensen.

DRACHTEN - Arthur Millers 'De dood van een handelsreiziger' uit 1949 is een moderne klassieker, waarin al heel wat theatergiganten hebben uitgeblonken. Ko van Dijk en Dustin Hoffman, om er maar een paar te noemen. Herman Gilles hoort misschien niet voor iedereen in de galerij der allergrootsten, maar toch kun je je na deze voorstelling de versleten, afgedankte handelsreiziger nauwelijks anders voorstellen dan zoals Gilles hem neerzet.

Zijn verkreukelde uiterlijk, afzakkende broek, gerafelde timbre, de naar binnen gerichte blik, die dan soms opspat als hij zich opwindt of zich verliest in de drogbeelden uit het verleden – dat alles maakt hem tot een zeer herkenbare, bijna Hollandse vader. Zo'n moe gestreden ploeteraar, die is vastgeroest in de illusie dat zijn kinderen het zullen gaan 'maken'. Een man van wie je ondanks al zijn tekortkomingen evenveel gaat houden als zijn machteloze

vrouw dat doet, terwijl je even machteloos als zij toekijkt hoe hij onafwendbaar door 'de maatschappij' wordt platgewalst.

Nu heeft Gilles het geluk dat regisseur Alize Zandwijk om hem heen een cast, maar ook een sfeer heeft weten neer te zetten waarin deze moderne tragedie volledig tot zijn recht komt.

Zijn twee zonen, die de torenhoge verwachtingen uiteraard niet kunnen waarmaken, en zijn vrouw spelen in een soort vijftiger-jaren stijl die perfect bij Millers realisme past. Jack Wouterse als de gedroomde broer die het wél gemaakt heeft, en vooral Hanna van Lunteren met haar bijna karikaturale versies van de overige rollen sluiten daarentegen uitstekend aan bij de springerige verteltrant van Miller, waarin voortdurend gewisseld wordt tussen heden en verleden en tussen werkelijkheid en inbeelding.

Het open, bijna stripachtige decor vergemakkelijkt de glijdende overgangen, die ons het ene moment een beeld geven van de harde maatschappelijke werkelijkheid en het andere moment een inkijkje in het hoofd van Willy Loman. Het resultaat is een indrukwekkende, ontroerende voorstelling.

HANS BRANS

Scheiden of toch bij elkaar blijven?

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Eten met vrienden' door Margulies. **Met:** Rick Engelkes, Lone van Roosendaal, Miryanna van Reeden en Kees Boot. **Regie:** Rob Gosschalk. **Belangstelling:** 275 mensen.

LEEWARDEN - Het kan verke- ren. Zo denk je dat je als stel levenslang bevriend te zijn met een ander stel, maar dan komt er als een donderslag bij heldere hemel een scheiding uit de lucht vallen, die niet alleen het andere huwelijk op de proef stelt, maar ook de vriendschap ontwricht.

Daarover gaat 'Eten met vrienden' van Donald Margulies. In 2000 was het stuk een theater- hit op Broadway en drie jaar later een succes op de Neder- landse podia, met onder ande- ren Renée Soutendijk en Huub Stapel. Met als producent Rick Engelkes die zelf nu ook de rol van Johan voor zijn rekening neemt.

Zijn huwelijk met Carin (Lone van Roosendaal) lijkt op het eerste gezicht een geslaagde yuppenverbintenis. Maar onder de oppervlakte vertoont het huwelijk schrale plekken en ingesleten irritaties. De aan- dacht gaat echter vooral uit naar het ontplofte huwelijk van Deb- by (Miryanna van Reeden) en

Tom (Kees Bot). De laatste is in het nadeel omdat zij haar visie het eerst naar voren brengt tijdens het etentje met de vrien- den.

Maar ook als Tom zelf uitlegt waarom hij er met een groen blaadje van door is, blijft hij de botterik. De vrienden zijn ver- bijsterd als hij beweert dat hij jarenlang toneel heeft lopen spelen. Pas in een flashback met de kennismaking tussen Tom en Debby snappen we beter dat deze relatie moeilijk stand kon houden. Als de gescheiden vrienden opgewekt nieuwe wegen inslaan verschuift de aandacht in het tweede deel weer naar het huwelijk dat nog wel standhoudt. Want hoe kan dat standhouden?

'Eten met vrienden' is nog steeds actueel als het gaat om modern relatieleed. Het is lekker vlot geschreven en gespeeld. Een voorstelling met humor en inhoud, waarbij de figuur van Johan net iets boven de rest uit steekt. Als enige van de vier staat hij niet meteen klaar met oordelen en hoewel hij er van vrouw en vriend herhaaldelijk van langs krijgt, maakt zijn kwetsbaarheid hem tot de meest sympathieke figuur. Met zijn ontspannen en subtiele spel weet Engelkes die snaar trefze- ker te raken.

HANS BRANS

Theun Plantinga als theaterbeest met zelfspot

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: 'Grutte jonge'.

Artiest: Theun Plantinga.

Teksten: Tom Sijtsma, Theun Plantinga, Pepijn Cladder, e.a.
Composities: Sytse Broersma, Martin van Dijk, Fay Lovsky en Kees van der Meer. **Regie:**

Pepijn Cladder. **Belangstelling:** 170 bezoekers. **Nog te zien:** 19 mei in Gorredijk, 25 mei in Drachten en 9 juni in Feanwâlden.

LEEUWARDEN - Om je eerste eigen theatervoorstelling te beginnen 'als tienjarig jubileum' getuigt wel van lef. Theun Plantinga heeft in het Friese een zekere bekendheid als acteur bij openluchtspelen, jeugdtheatervoorstellingen en musicals, maar de titel 'Grutte jonge' van zijn eerste solo-voorstelling is behalve een verwijzing naar zijn spaghetti-achtige lengte, vooral een knipoot naar zijn ambitie

om bij de 'groten' van het theater te horen.

Die theaterdierlijke aandriften zaten er al vanaf het prille begin in, getuige zijn glansrol als Josef in de levende kerststal ('eigenlijk de hoofdrol') of zijn megalomane uitbeelding van het lijdensverhaal op Goede Vrijdag, compleet met roestvrijstalen doornen kroon en zielige kindjes die worden afgeranseld op de klanken van de Carmina Burana – een van de meer hilarische scènes.

Relativering door overdrijving is een stijlfiguur die Plantinga wel ligt, tenminste als hij het toepast op situaties en niet op typetjes. Die zijn eerder gebaat bij een meer integere benadering dan bij ridiculisering. Het beste lukt dat bij een macho jeugdvriend die verantwoordelijk claimt te zijn voor Theuns 'coming out' en zich nadien heeft ontwikkeld tot 'homofluisteraar'.

En ook bij een sneu meisje aan de lopende band in een

koekjesfabriek, die zonder dat ze het weet verliefd is op de heftruckchauffeur. De ontroering die ontstaat wanneer de acteur zijn types serieus neemt, voel je nog wat meer in sommige liedjes, waarin Plantinga bewijst over een mooie, warme zangstem te beschikken.

'Grutte jonge' gaat misschien nog wat veel over het theaterbeest Plantinga zelf en te weinig over wat hij te zeggen heeft. De afwezigheid van een rode draad is daar wellicht ook debet aan. Desondanks trakteert hij het publiek op een heerlijk avondje, zeer afwisselend theater dat geen tel verveelt. Met veel humor, zelfspot en prachtige liedjes, waarvan één in het Fries. Als 'Grutte jonge' door Friesland gaat toeren zal de voorstelling grotendeels Friestalig zijn. En dêr sil it grif net minder fan wurde.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Glasheldere, maar brave Gijsbrecht

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: 'Gijsbrecht van Amstel' van Joost van den Vondel. **Gezelschap:** Het Toneel Speelt. **Regie:** Jaap Spijkers.
Belangstelling: 500 mensen.
Nog te zien: 2 februari in Leeuwarden.

DRACHTEN - Het aantal echte Nederlandse toneelklassiekers is op de vingers van een hand te tellen, dus het is goed dat Het Toneel Speelt ze af en toe nog eens onder het stof vandaan durft te trekken. De 'Gijsbrecht van Amstel' van de veramsterdamste Antwerpenaar Joost van den Vondel was decennialang het traditionele nieuwjaarsstuk van de Amsterdamse Schouwburg was en kreeg daardoor zelfs een beetje de status van een nationaal epos.

Maar Vondel was geen Shakespeare en er zijn zelfs betere stukken van zijn hand. Afgezien van het feit dat Nederland geen land is dat zijn tradities koestert sneuvelde het nieuwjaarsritueel ook omdat de Gijsbrecht het stempel van een saai stuk niet overleefde. Wat niet zo vreemd is want het bestaat voor driekwart uit vertellingen over wat er eerder en elders gebeurd is en daar maak je weinig drama mee.

Hoewel de stof gebaseerd is op de nasleep van de beruchte moord op graaf Floris V van Holland in 1296, volgt onze grote dichter in feite nauwlettend het verslag van de ondergang van Troje uit de Aeneis van Vergilius.

Troje werd Amsterdam, Aeneas werd Gijsbrecht, enzovoort. Goed voorbeeld doet goed navolgen, moet Vondel in 1637 gedacht hebben, want het relaas van Vergilius is een staaltje bloedstollende oorlogsverslaggeving. Door zijn plastische en inlevende taalgebruik weet Vondels bewerking het origineel zowaar te evenaren.

Slaagt Het Toneel Speelt erin om het stof van de Gijsbrecht af te blazen en er wat meer actie in te krijgen? Het eerste wel. Aan het tweede heeft regisseur Jaap Spijkers zich jammer genoeg niet gewaagd. Als om te benadrukken dat Vondel toch vooral een taalkunstenaar is is het toneelbeeld zelfs uiterst sober en kleurloos gehouden. Behalve de in knalrood geklede kloosterlingen – weerloze prooien in de aanstaande slachting – loopt iedereen in stemmig wit en zwart.

Iets van de wisselvalligheden van de krijgskansen zien we terug in een zwevende, steeds kantelende vloer, maar daarop en daaronder moeten de acteurs het toch vooral doen met woorden.

Mark Rietman als Gijsbrecht kan dat met een grote intensiteit, en ook de anderen laten zich zeker niet onbetuigd. Wie de oren gespitst weet te houden, wordt vooral in het laatste deel beloond: als Gijsbrecht en zijn vrouw in hun 'benauwde veste' moeten kiezen tussen vluchten of doodvechten wordt het toch nog even echt drama.

HANS BRANS

Hamlet is knetter geworden bij NNT

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** 'Hamlet' van William Shakespeare door Noord Nederlands Toneel. **Regie:** Ola Mafaalani. **Decor en bewerking:** Ko van den Bosch. **Belangstelling:** 190 toeschouwers. **Nog te zien:** 24 maart in Leeuwarden; 13 april in Drachten.

HEERENVEEN - Is Hamlet nou gek, of doet-ie alleen alsof? De vraag stellen is haar beantwoorden. Zeker als je je enige tijd in een gesloten inrichting laat opsluiten om de gekte van nabij te bestuderen, zoals Ola Mafaalani van het NNT heeft gedaan.

Een andere vraag: wat is gek? Ofwel – om met de raadsheer Polonius te spreken – wat is de rede in de waanzin? Helaas geeft de voorstelling die Mafaalani maakte van Shakespeares beroemdste stuk op die vraag zelfs niet het begin van een antwoord.

Dat is ook niet makkelijk, als je met een klein gezelschap een tekst van vijf uur wilt terugbrengen tot 105 minuten en daar ook nog eens je eigen beelden en associaties aan toe wilt voegen. Zo begint de voorstelling met een bruidspaar dat na een bliksemslag vervangen wordt door

een ander bruidspaar. Willen weten wie wie is, is een conventioneel verlangen dat hier danig op de proef wordt gesteld.

Ondanks de chaotische beelden en al het knip- en plakwerk weet titeldrager Peter Vandemeulebroecke het eerste deel van 'Hamlet' nog redelijk volgbaar te houden. De waanzin die hij wil vóórspelen, lijkt eerder bij de anderen te zitten, die zich als karakters moeilijk laten plaatsen.

Zoals het duo Rosencrantz en Guildenstern, belichaamd in één acteur. Of de onvoorspelbare Ophelia, van wie je geen hoogte krijgt. Of Hamlets stiefvader die zijn wroeging uit in een operalied. Of Hamlets moeder die in de scharnierscène van het stuk ineens begint te gapen.

Na dat punt slaat de waanzin in een klap toe bij Hamlet zelf. Opgesloten in een glazen kooi wordt hij plotsklaps omringd door witte jassen. Na een rommelige doodgraversscène belandt de held in een catatone verstarring waar hij niet meer uit komt, zodat men de rest van het stuk maar heeft laten schieten.

Intrigerende en verrassende beelden zijn er zeker in deze voorstelling, maar begrip of mededogen voor Hamlets waanzin is er moeilijk uit te putten.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Vrolijke tips voor vaders in spe

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** ‘Help, ik heb mijn vrouw zwanger gemaakt’. **Tekst:** Dick van de Heuvel (naar het boek van Kluun). **Spel:** Bastiaan Ragas, Anne Lamsvelt. **Regie:** Geert Lageveen. **Muziek:** Veldhuis & Kemper. **Aantal toeschouwers:** 150. **Nog te zien:** 15 februari in Drachten, 16 februari in Leeuwarden en 17 februari in Franeker.

HEERENVEEN - Vrouwen die zwanger willen worden, zijn of geweest zijn zullen hun mannen – en zichzelf – een groot plezier doen met de cabaretseke theatervoorstelling ‘Help, ik heb mijn vrouw zwanger gemaakt’.

Deze ‘inburgeringscursus’ van Bastiaan Ragas is een bewerking door Dick van de Heuvel van het gelijknamige boek van Kluun.

Ragas heeft er alles aan gedaan om er een theaterfeestje van te maken en dat is goed gelukt. Net zoals het boek ligt ook in de voorstelling het vertrekpunt bij die jammerlijke sekse die bij dit cruciale onderdeel van de schepping zo’n tweederangs rol heeft toebedeeld gekregen. Aangezien in de zwangerschap alles om de vrouw draait, biedt zo’n wisseling van perspectief een avondje vol herkenbaar leed en onbegrip, uiteraard gebracht met een vette knipoog en veel zelfspot.

De keerzijde is wel dat het daardoor nogal nadrukkelijk een Bastiaan Ragas-show is gewor-

den, met Anne Lamsvelt overigens in een sprankelende bijrol. Dat begint al bij de opening waarin Ragas de zwangere dames en heren in de zaal inventariseert. Al die onderonsjes met het publiek zijn alleen voor hem gereserveerd, want met een steeds dikker wordende buik ziet zijn vrouw vanaf de bank slechts een schilderij hangen aan de vierde wand.

Ook de liedjes waarmee de reis van conceptie tot bevalling is gelardeerd komen vrijwel uitsluitend voor zijn rekening. Maar Ragas is gelukkig een onderhoudende causeur, kan leuk zingen en de spelscènes met Lamsvelt knetteren er fris en vrolijk op los. Vooral haar fysieke spelkwaliteiten geven daarbij een prettig tegenwicht.

Behalve op humor drijft de voorstelling voornamelijk op herkenning. De mannelijke twijfel die verandert in trots als ze eerst maar niet zwanger wil worden. De samenzwering tussen aanstaande en verkoopster in de babywinkel. Het gehannes om de seks leuk te houden tijdens de zwangerschap. Het verdragen van haar hormonale oprispingen. Tot aan de jaloezie dat zij het allemaal meemaakt, terwijl hij zich uitslooft aan de zijlijn.

Met de tips van Kluun erbij wordt het zelfs leerzaam. Met zwaaiende armen helpt het publiek de vader in spe door lastige momenten: hij moet vooral ‘meeveren’.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Een moeder met een hoofd vol oorlog

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Ik ben er nog. **Tekst en spel:** Debbie Petter. **Regie:** Thomas Verbogt. **Belangstelling:** 85 mensen.

LEEUWARDEN – Winston Churchill schijnt ooit gezegd te hebben dat de Tweede Wereldoorlog pas echt voorbij zou zijn na het overlijden van de laatste overlevende. Een onderschatting, zoals blijkt uit het verhaal dat Debbie Petter vertelt over haar moeder en wat de oorlog met haar moe-

der, en met haar, had gedaan.

Petter is een bekend gezicht als voormalig nieuwslezeres, die zich later op het schrijven en acteren heeft geworpen. Zo speelde ze mee in 'Zadelpijn en ander damesleed' en schreef het boekje 'Ik ben er nog', dat de basis werd van deze solovoorstelling. Naast haar gesloten, onbereikbare moeder die als joods kind de oorlogsjaren overleefde, omschrijft zij zich zelf als een dochter die vooral alles goed wou doen.

Die ingebakken braafheid kleeft enigszins aan haar presentatie, maar ook aan de regie. Met drie tafeltjes worden de posities

aangeduid van Petter als verteller, van haar moeder en van haar moeder als kind. Geen woord wordt er namens de ander gezegd zonder dat Petter zich keurig verplaatst naar de juiste tafel. Zo zit ook de de vertelling in elkaar: alles klopt, het wordt mooi en zorgvuldig gedaan, maar erg verrassend is het niet.

Toch weet Petter op haar rustige, sympathieke manier de toehoorder gaandeweg meer haar verhaal in te trekken. Dan wordt iets voelbaar van de schrijnende eenzaamheid van het kleine meisje dat eerst haar moeder verloor. toen haar broer-

tjes en toen in de Hollandse Schouwburg afscheid moest nemen van haar vader (hij gaf haar nog een knipoog!), voor hij op weg ging naar het vernietigingskamp.

Daarna volgde het gezeul van het ene naar het andere onderduikadres en als ten slotte de vrijheid aanbreekt moet de puber terug naar haar stuurse grootouders.

Natuurlijk verdient het aangrijpende verhaal van de moeder het om na al die jaren van zwijgen eindelijk verteld te worden en Petter doet dat ook op een indrukwekkende manier. Maar het vertrekpunt van de

voorstelling was vooral de liefdevolle, maar gecompliceerde verhouding tussen moeder en dochter. Het als kind omringd worden door zwijgen en het drukkende gevoel dat je eigenlijk niet mag bestaan.

Aan het slot horen we dat de moeder pas aan het eind haar ervaringen kon vertellen 'omdat ze niet wou sterven met een hoofd vol oorlog'. Wát die jarenlange stilte met de dochterverteller deed, daar horen jammer genoeg niet zo veel over, terwijl dat de vertelling nog persoonlijker had gemaakt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Twee moeders op het wereldtoneel

Plaats: Waalse Kerk, Leeuwarden. **Voorstelling:** Ik noem je sneeuw. **Gezelschap:** Stichting Theamus. **Muziek:** Bob Driessen. **Tekst:** Albertina Soepboer. **Zang en spel:** Esra Dalfidan en Henriëtte Tukkers. **Regie:** Gerda Holzhaus. **Musici:** Oeds Bouwsma, Bob Driessen, Dick Rusticus. **Toeschouwers:** 90. **Nog te zien:** 6 oktober Dokkum, 26 oktober Terband, 3 november Rottevalle, 7 november Drachten, 10 november Raard, 17 november Foudgum.

LEEUWARDEN - Stichting Theamus werpt zich graag op grote thema's die de mensen de weg naar de toekomst wijzen. Samen met de projectgroep 'Geloven in Samenleven' werd 'Ik noem je sneeuw' gemaakt, met teksten van Albertina Soepboer. De voorstelling gaat over twee moeders aan weerskanten van de Twin Towers-aanslag.

De Amerikaanse moeder verloor daarbij haar zoon, terwijl de zoon van de Marokkaanse moeder lid blijkt te zijn van de Al-Qaeda-cel die de aanslag pleegde. Moeders van een slachtoffer en van een dader

du, maar dan op het wereldtoneel.

Zo'n confrontatie is al gauw te abstract, te idee-matig en als de moeder van het slachtoffer dan ook nog eens begint met „Ik wil niets liever dan vergeven” klinkt dat even mooi als de kerstgedachte, maar blijft er weinig drama meer over. De dialogen van de Gronings-blonde Henriëtte Tukkers en de Turks-Nederlandse Esra Dalfidan blijven dan ook nogal in de lucht hangen. Ondanks alle kwellingen van het moederhart worden de identiek geklede dames nauwelijks mensen van vlees en bloed.

Gelukkig hebben de twee nog meer in huis. Want Theamus is vooral muziektheater. Bob Driessen componeerde voor zijn combo prachtige, sferische jazz die in de Waalse kerk uitstekend tot zijn recht komt. De muziek vormt de achtergrond voor een aantal boeiende liederen, waarbij vooral de solo's goed uit de verf komen. Dalfidan en Tukkers beschikken dan ook over goed geschoolde, uitmuntende stemmen, die een genot vormen om naar te luisteren. Het is vooral de muziek die de enigszins hoogdravende voorstelling de moeite waard maakt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Ijle Lear wint langzaam aan kracht

Voorstelling: King Lear. **Schrijver:** William Shakespeare. **Gezelschap:** Het Toneel Speelt. **Regie:** Jaap Spijkers. **Vertaling:** Evert Straat, Ronald Klamer. **Toeschouwers:** 250. **Nog te zien:** 10 oktober in Drachten.

LEEUWARDEN - In 'King Lear' ligt het drama zo hoog opgetast dat je het er niet al te dik op moet leggen. Dat lijkt het uitgangspunt van de regie van Jaap Spijker. In een kaal decor gedomineerd door een grote houten doos begint het spel tenminste luchtig en terloops. Door een luik in het plafond kijkt de nar (Fabian Jansen) toe hoe de domme oude koning zijn rijk verdeelt onder twee stroopsmerende dochters

en zijn jongste telg verstoot omdat die daar niet aan mee wil doen.

Shakespeares vertrekpunt is een boos sprookje, maar de Lear van Mark Rietman heeft meer van Theo Maassen die net uit bed komt en dan op zijn onberekenbaarst is. In deze versie kun je een eind meegaan met de kwaadaardige dochters die de luimen van hun driftige, seniele vader zat zijn en hem letterlijk het bos in sturen. In een esthetische-verantwoorde storm steekt de waanzin dan echt de kop op en zien we Rietmans acteertalent balanceren op de rand van idiotie en luciditeit. In de nevenintrige rond graaf Gloster – een degelijke rol van Jules Croiset – speelt Daan Schuurmans de hoofdrol als de vileine bastaard Edmond. Hier blijft de lichtheid van begin tot aan de

sterfscène hangen in een nonchalante onverschilligheid. Mede daardoor komt de botsing van twee wereldbeelden niet uit de verf. Aan de ene kant zien zowel Lear als Gloster het ankerpunt van de moraal in de natuur verkruiden. Aan de andere kant laten Kent, Edgar en dochter Cordelia door hun humaniteit zien dat er een alternatief is voor het 'god noch gebod'-machiavellisme van Edmond.

Die botsing zichtbaar maken is een opgave waar Het Toneel Speelt niet echt in slaagt. Waar het wel in slaagt, ondanks de enorme versneling van de handeling aan het slot, is om iets zichtbaar te maken van de tragedie van de bijna demente Lear en het wanhopige doodsverlangen van Gloster.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Meer hollen dan stilstaan in Diever

Plaats: Diever. **Voorstelling:** 'Komedie van misverstanden', van Shakespeare. **Gezelschap:** Openluchtspel Diever. **Regie en vertaling:** Jack Nieborg. **Toeschouwers:** 850. **Nog te zien:** tot 11 september op woensdag, vrijdag en zaterdag. Matinee op 21 augustus.

DIEVER - Na 'Hamlet', een van de langste stukken uit Shakespeares repertoire, werpt Diever zich dit jaar op zijn kortste stuk, de 'Komedie van misverstanden'. Het is ook een van zijn eerste stukken, een klucht gebaseerd op een werk van de Romeinse schrijver Plautus, over twee tweelingbroers die elkaar door het noodlot zijn kwijtgeraakt. Wanneer de een op zoek gaat naar de ander leidt dat tot een eindeloze aaneenschakeling van misverstanden voordat ze elkaar gevonden hebben.

In tegenstelling tot zijn latere inspiratiebronnen nam Shakespeare de personages en de plot van Plautus vrijwel ongewijzigd over, maar hij voegde er wel een belangrijk element aan toe: de broers beschikken ieder over een knecht en die twee zijn eveneens tweelingen. De komische mogelijkheden worden daardoor als het ware gekwadrateerd, want niemand – behalve het publiek – heeft natuurlijk in

de gaten dat de ene man de andere niet is. Wie die onwaarschijnlijkheden voor lief neemt kan rekenen op een even ingewikkelde als ongecompliceerde avond amusement. De grote thema's, de gelaagdheid en het kantelende wereldbeeld uit het latere werk van Shakespeare, dat is hier allemaal niet aan de orde. Maar regisseur Jack Nieborg maakt zijn jarenlange ervaring met het kluchtgezelschap Dastater uit Groningen ook in Diever met verve te gelde.

Dat begint al met een aankondiger die ruw het verhaal wordt ingesleept en een schitterend decor dat meteen in de eerste scène in elkaar dondert als bij een aardbeving. De verbale en visuele grappen zijn legio, de timing is perfect en de scènes vloeien in achtbaanvaart in elkaar over. Met zoveel figuren in een openluchttheater is dat geen sinecure, want de verrassingen van de klucht werken toch het best op de vierkante meter.

Het leidt in Diever tot een soort estafettetoneel, met meer hollen dan stilstaan. 'The comedy of errors' is eigenlijk niet veel meer dan een wat al te lang uitgemolken sketch. Maar dat wil niet zeggen dat er niet heel veel te genieten valt van alle grappen en grollen en van het aanstekelijke acteerwerk.

HANS BRANS

gewiktgewogen

'Lytse jonker' fleurige kerstmusical

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** De lytse jonker. **Tekst:** Riens Gratama (naar een boek van Frances Hodgson Burnett). **Spel:** Freark Smink, Riens Gratama, Sijmen McDonald, Elske DeWall, Henk Mulder, e.a. **Regie en choreografie:** Wilma Hoornstra. **Muziek:** Clara Rullmann. **Toeschouwers:** 350. **Nog te zien:** 27, 28, 29 en 30 (matinee) december.

HEERENVEEN - Voor de derde Posthuis-kerstmusical op rij bewerkte Riens Gratama het boek 'Little Lord Fauntleroy', een klassieker uit de jeugdliteratuur uit 1886 die tot ver in de twintigste eeuw stand wist te houden.

Volksjongen blijkt erfgenaam

van rijke lord en moet aan de bovenkant van de maatschappelijke ladder zijn moeder van lage komaf in de steek laten. Bij Gratama komt het jochie uit een Haagse volkswijk en verhuist hij naar zijn 'pake', een traditionele jonker in het statige Oranjewoud.

De antieke, Engelse klassenverhoudingen zijn overtuigend omgezet naar onze contreien, waarbij ook de relatie Fries-Nederlands mooi is ingepast.

Meeslepend kun je het verhaal niet echt noemen, maar daar zal ook het origineel debet aan zijn. Nadat de moeder van 'de kleine lord' het Salomonsbesluit heeft genomen afstand van haar zoon te doen, komt geen van de drie hoofdrolspelers nog echt in actie. Zodat de handeling voortkabbelt, tot een oplichtersduo van buitenaf de ontknopung tweebrengh.

Afgezien daarvan zijn de succesfactoren van de eerste twee kerstproducties ook nu weer volop aanwezig. Dat zit hem in de naadloze samenwerking tussen amateurs en profs en tussen jong en oud, met daar bovenop veel muziek en dans en dat alles in een oogstrelende vormgeving.

De choreografieën en de liedjes munten weliswaar niet uit in originaliteit, maar door het enthousiasme, vakkundige ensemblespel werken ze wel.

Met subtiele dubbelzinnigheden geeft Freark Smink zijn rol van verliefde secretaris een extra dimensie en ook Henk Mulder brengt, iets minder subtiel, een innemende schoenlapper annex amateurfilosoof over het voetlicht. Buiten druift het, maar in het Posthuis hangt een warme, rode gloed.

HANS BRANS

‘Mama Tandoori’ is vooral grappig

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** ‘Mama Tandoori’ naar het boek van Ernest van der Kwast. **Bewerking:** Daniël Samkalden en Ernest van der Kwast. **Spel:** Tibor Lukács, Jacqueline Blom, Bob Fosko en Abdelkarim el Baz. **Regie:** Daniël Samkalden. **Belangstelling:** ca 80 mensen.

LEEWARDEN - Nog geen anderhalf jaar geleden publiceerde Ernest van der Kwast de min of meer autobiografische roman ‘Mama Tandoori’. Om het succes daarvan nog wat extra uit te buiten is daar nu de gelijknamige voorstelling.

‘Mama Tandoori’ is een lichtvoetig familieportret van een Hollands gezin met een Indiase moeder. Stammend uit de geëdele Hindoestaanse burgerij, waar binnenshuis het matriarchaat de norm is, gaat het hier niet om de vraag hoe zij zich als buitenlandse in onze cultuur staande houdt, maar meer hoe haar man en kinderen háár dwingende moederliefde overleven.

De zoon/schrijver is de verteller van het verhaal die zijn familieleden presenteert in een vlotte opeenstapeling van hilarische situaties en flitsende dialogen.

Zo sleept de moeder, even tuk op status als op koopjes, de gezinsleden mee in een absurde strooptocht naar overbodig kattenvoer en wordt de slappe vader al poepend van zijn laatste toevluchtsoord in huis beroofd.

Moeder blijft er rotsvast van overtuigd dat haar kinderen er voor zullen zorgen dat zij trots op hen zal zijn door straks te worden wat moeder wil: econoom of dokter, en zeker geen schrijver.

Jacqueline Blom speelt de moederrol zo overtuigend dat het lijkt of ze rechtstreeks uit Bollywood is geïmporteerd. Dat zowel de moeder als de vader toch wat karikaturaal blijven, wordt tot op zekere hoogte vergoed door de humor in de voorstelling.

Het bijzondere van de toneelbewerking is bovendien dat de publicatie van het boek waar het op gebaseerd is, er zelf ook een rol in speelt: mama Tandoori steekt het eerste exemplaar in de fik en besluit daarna zelfs om met vader naar Canada te emigreren. In verwarde dromen en heimelijke telefoongesprekken komt in het slotdeel dan uiteindelijk iets van de tragische kant van deze vrouw naar boven. Maar ‘Mama Tandoori’ is eigenlijk vooral grappig.

HANS BRANS

Stapel schittert als grote kleine keizer

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: Napoleon op Sint-Helena. **Tekst:** Léon van der Sanden. **Spel:** Huub Stapel, Peter Bolhuis, Tijn Docter. **Regie:** Ursul de Geer. **Belangstelling:** 160 personen. **Nog te zien:** Leeuwarden, 28 april.

DRACHTEN - Dat er niet meer toneelstukken zijn van een van de machtigste en grootste mannen die Europa ooit gekend heeft, is eigenlijk wel vreemd. Misschien komt het omdat Napoleon, zelfs na zijn nederlaag bij Waterloo, de geschiedenis zo zeer in zijn greep hield dat er weinig ruimte was voor fictie. Onder meer het boekje van wijlen Martin Bril zette theatermaker Léon van der Sanden aan tot het schrijven van een tekst, waarin de laatste jaren van de grote kleine keizer op zijn verbanningsoord Sint-Helena centraal staan.

De zes jaar die Napoleon tot aan zijn dood in 1821 doorbracht op dat godvergeten eilandje horen ongetwijfeld tot de allersaaiste uit zijn allerminst saai leven. Om daar boeiend drama van te maken valt niet mee, maar toch is dat de makers wel degelijk gelukt.

Huub Stapel trekt alle registers open om het beeld op te roepen van een indrukwekkende man, die steeds verder aftakelt, maar toch zijn waarde weet te behouden. Omringd door een minuscule hofhouding die nog

iets van de keizerlijke grootheid overeind moet houden – inclusief intriges en gekuip – komt Napoleon in het begin vooral over als een bijzonder bazige potentaat die niet alleen zijn eigen omgeving voortdurend op z'n nummer zet, maar ook zijn cipier, de Engelse gouverneur.

Alleen voor diens veertienjarige dochter heeft hij een zwak, wellicht omdat zij zich als enige niet laat intimideren door zijn dwingende persoonlijkheid. Vooral de manier waarop Napoleon de vrouw van zijn adjudant gebruikt en weer aan de kant schuift maakt hem er niet sympathieker op.

Gaandeweg weet Stapel dat weinig flatteuze beeld echter te kantelen. Als Napoleon zijn eigen rol in de geschiedenis overziet, dan ontstaat een steeds rijker beeld van een 'macher' die volstrekt amoreel was.

„De overwinnaar heeft altijd gelijk” was zo'n uitspraak die binnenskamers graag door Hitler werd aangehaald. Maar Napoleons tomeloze ambitie werd vooral aangedreven door werklust en niet door uitgesproken negatieve of egocentrische motieven. Als een soort Cruijff reageerde hij voornamelijk op de gelegenheden die zich voordeden.

In het slotdeel zet Stapel een man neer die niet met wrok of teleurstelling terug kijkt, maar alleen tot de laatste snik zichzelf wil blijven.

Weergaloze 'Oom Wanja' van Rijnders

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: Oom Wanja.

Regie: Gerardjan Rijnders.

Aantal toeschouwers: 300.

LEEUWARDEN - Verschillende personages in Tsjechovs 'Oom Wanja' vragen zich af hoe het nageslacht over dik honderd jaar over hen zal oordelen. Hun eigen tijd beschouwen ze als onleefbaar en de enige hoop die ze koesteren, is dat ze de bouwstenen vormen voor een toekomstige wereld die gelukkiger is, maar die hen als nutteloze prutsers zal veroordelen.

Als inwoner van die toekomst ben je in de voorstelling van Gerardjan Rijnders geneigd om een heel eind met die visie mee te gaan. Wanja en zijn nichtje Sonja, de huisvriend dokter Astrow, Wanja's zwager de professor en diens veel te mooie echtgenote Jelena – allemaal zijn

ze ongelukkig en ontevreden en allemaal beschouwen ze zich als de gevangene van hun tijd, maar ook zijn ze de komische acteurs in pathetische zelfbeklag.

Pierre Bokma speelt oom Wanja geniaal als een vroeg oud geworden man die verdwaald is in zijn eigen zelfbeeld. Hein van der Heiden is een charmante, gedreven dokter Astrov. Randy Fokke tenslotte speelt een hartverscheurende, mooi-lelijke Sonja, die duidelijk maakt waarom het stuk 'Oom Wanja' heet: haar geknakte, door niemand opgemerkte bestaan in de schaduw van haar luidruchtige oom is de zuiverste vorm van tragiek.

De 'Oom Wanja' van Gerardjan Rijnders is een weergaloze voorstelling met veel verkneukelende humor en diep ontroerende momenten. Zo ver weg is de wereld van Tsjechov na honderd jaar kennelijk ook weer niet.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Joop Wittermans grut op fjouwerkante meter

Plak: Ons Huis, Beetsterzwaag.
Foarstelling: Rispinge.
Skriuwer: Bouke Oldenhof.
Spel: Joop Wittermans en Jelmar Hoekstra. **Tal taskôgers:** 70 (útferkocht). **Noch te sjen:** 15, 20, 21, 22, 27,28, 29 jannewaris en 3, 4, 5, 10, 11 en 12 febrewaris.

BEETSTERZWAAG - Net ien hie better in stik skriuwe kinne foar de jubilerende Joop Wittermans as Bouke Oldenhof. En dan it leafst sa'n opsternate âld baas dy't nea ha moat fan kâlde drokte en dy't by it wurd jubileum al de grize oer de grouwe gean soe.

Fansels hat Wittermans faak genôch yn syn karriêre bewiisd

dat er noch tal fan oere kleuren op syn palet hat, mar it hat der alles fan dat net allinich de skriuwer de spiler, mar ek de spiler de skriuwer ynspirearre hat hieltiid oare en subtilere fariaasjes te finen fan 'gewoane minsken' mei in sletten bûtenkant en en in kwetsbare binnenkant. Lytse minsken dy't dochs wrakselen mei grut leed.

In 'Rispinge' kin dizze synergie op 'en nij rispe wurde. Willem is in te betiide widner, dy't syn fertriet ferpakt in lilken. De ûnferwachte dea fan syn frou kin er amper befetsje. Dat uterret him yn skitterende logyske kronkels lykas: „Allinne, no't se der net mear is, no hie se hjir wêze moatten.”

Hy beslút dan dochs mar nei

it fersorchingstehûs te gean, want in man allinne is mar alline. Dêr kriget er Anna ta-wiisd, in EVV'ster (Eerst Verantwoordelijke Verzorgende), dy't krampachtich besiket om harsels te bewizen yn har proefperiode.

Jelmar Hoekstra kriget as suster de wyn fan foaren at se wapene mei in laptop it sieleheil fan har kliïnt peile wol. Op dat soort fan fratsen hat Willem it net stean, dat hy klapt it deksel op har fingers en se moat mar ris gewoan prate.

Hoekstra kin gelokkich maklik en fluch skeakelje. Want hoe forsearre Anna's profesjonele belangstelling oan de iene kant ek is, se rekket al gau echt belutsen by it lot fan menear Van der

Velde. Sa folle sels dat se it by har direkteur ferbruidt en der útskopt wurdt.

It happy end mei twa wat baldadige minners dy't oan 'e ein útnaaie mei dan net al te leauwweardich wêze, dêr skûlet ek net de wearde yn fan 'Rispinge'. Dy sit him yn wrakseljen mei steunkousen en broeksknopen, yn loerende eagen en tsjinstridige lichemstaal. En foaral yn de taal fan Oldenhof dy't tagelyk bot en sêft, nayf en slúchslim, komysk en tragysk wêze kin.

Wêr soe Wittermans al dy fine nuanses better sjen litten kinne as op it lytse húskeamertoaniel fan dit smûke sealtsje op 'e Sweach?

HANS BRANS

Joop Wittermans en Jelmar Hoekstra in 'Rispinge'. FOTO LC/SIEP VAN LINGEN

gewiktgewogen

Vroeg gestorven Saskia herleeft als middelpunt van musical

Brecht Wassenaar als Saskia Uylenburgh, met haar door Rembrandt geschetste portret.

FOTO HOGE NOORDEN/JACOB VAN ESSEN

Plaats: Grote Kerk, Leeuwarden.
Voorstelling: Saskiaviering. **Tekst:** Janna de Lathouder. **Spel:** Freark Smink, Vera de Roos, Renée Grijpstra, Brecht Wassenaar.
Zang: Syb van der Ploeg, Marjolein Teepe. **Muziek:** Ensemble Broer Giesing. **Dans:** Dansgroep Ekiep. **Regie:** Onno Spreij. **Toeschouwers:** 300 (uitverkocht).

LEEWARDEN - 'Saskia, the musical' was wellicht ook een geschikte titel geweest voor de groots opgezette, eenmalige voorstelling die de Stichting Culturele Herdenkingen op poten heeft gezet rond het leven van Rembrandts jonge vrouw en muze Saskia Uylenburgh.

Want met Syb van der Ploeg opnieuw als zingende Rembrandt, Freark Smink als smakelijke verteller, dansgroep Ekiep, een ensemble met zeventiende-eeuwse muziek en een kleurrijke groep spelers in historische kledij is alles uit de kast getrokken om er om een mooi theaterfeest van te maken. Natuur-

lijk draagt de monumentale locatie van de Grote Kerk – met een vakkerbanken vol gast-Saskia's – en kleine attenties zoals een 'originale Rembrandt' (aardappel!) sterk bij aan de bijzondere sfeer.

De Grote Kerk was niet toevallig als plaats van handeling gekozen, want hier werd de Friese burgemeestersdochter precies vierhonderd jaar geleden gedoopt. Des te opvallender dat het gedramatiseerde levensverhaal niet begint met haar doop.

In plaats daarvan komt er aan het slot, na Saskia's veel te vroege dood op 29-jarige leeftijd, een bijna-echte doop, met een echte baby en een heuse dominee. Het is een hoopvol teken dat het einde wat minder tragisch maakt. Helemaal na het pijnlijke bericht vorige week van de dood van zangeres Maeike Sijsma, die in de Saskiaviering zou optreden. Ook Sijsma - kan het wranger? - is maar 29 jaar geworden. Zo herhaalt het heden op wel heel navrante wijze het verleden.

Deze treurige omstandigheid zal het er voor de betrokkenen niet

makkelijker op gemaakt hebben, maar onbedoeld is de voorstelling nu wel een hommage geworden aan twee Friese dochters.

Niet de grote namen, maar vooral de drie Saskia's dragen de voorstelling. Vera de Roos, als de kleine Saskia sprankelt als een ster. Renée Grijpstra is de Friese tienerdochter die met ingehouden vuur verlangt naar onbekende vertes en Brecht Wassenaar speelt Rembrandts vrouw met lichtheid en diepgang.

Maar hoe bijzonder was het leven van deze 'vrouw van' eigenlijk? Was ze getrouwd met, zeg, Govert Flinck, dan waren er boeken noch toneelstukken over haar geschreven. Haar half vertelde, half gespeelde levensverhaal is dan ook vooral interessant omdat het een bescheiden inkijkje geeft in het leven van een zeventiende-eeuwse patriciërsdochter. Een leven dat verrassend veel overeenkomsten vertoont met dat van plattelandsmeisjes die nu dromen van het mondaine leven en te maken krijgen met pijn en teleurstelling.
 HANS BRANS

gewiktgewogen

Vooral vaart in achtste kerstmusical

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: Spuiten en pillen.
Productie: De Lawei. **Tekst:** Miranda Bolhuis. **Spel:** Dennis Faber, Amber Sapulette, Menno Onnis, Ans de Jong, Frans Planken e.v.a..
Regie: Albert Secuur. **Decor:** Martin Steeghs. **Kostuums:** Diana Bonnema. **Toeschouwers:** 400 (uitverkocht). **Nog te zien:** 27 t/m 30 december; 3, 4 en 5 januari.

DRACHTEN - Was in het verleden een brandweerkazerne al eens de plaats van handeling van de jaarlijkse Drachtster kerstmusical, deze keer moet het ziekenhuis het ontgelden. Ook nu wordt de toeschouwer getrakteerd op een compleet doorgedraaid instituut, met mallo-

tige doktoren, swingende zusters, mishandelde patiënten en graaiende directieleden.

Voeg daar nog een overdosis cliniclowns aan toe en je hebt een recept voor vijftien spelers en een veelvoud aan rollen die in vliegende vaart van scène naar scène changeren – met als 'running gag' de roep dat er weer gechangeerd moet worden.

Aan vaart ontbreekt het niet in 'Sputen en pillen'. Eerder struikelt de voorstelling over zijn eigen benen en ontbreekt de rust en de timing om de overdaad aan grappen en grollen goed te laten werken. Daarbij biedt de flinterdunne verhaallijn rondom Chris en Marie, twee jeugdige patiënten die steun zoeken bij elkaar, weinig houvast. Hun verhaal komt laat op gang en wordt ondergesneeuwd door een

stortvloed aan zijlijntjes die weinig met elkaar van doen hebben. Al hebben sommige zeker hun charme. Zoals die van de doorgedraaide dokter Bibber met zijn rijdende laboratorium. Of van de opererende cliniclowns, misschien wel de mooiste scène.

De fantastische, groteske kostuums zijn daarbij een feest voor het oog en ze passen uitstekend bij de sterk uitgegrote speelstijl. Alleen doet die stijl makkelijk geforceerd aan als alles er zo doorgejast wordt.

Bij de talrijke, perfect uitgevoerde dansjes en liedjes heb je daar minder last van. Vooral de ingetogen nummers van Marie (Amber Sapulette) vormen hierin een welkom rustpunt.

HANS BRANS

De stotterende koning in therapie

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** The king's speech. **Gezelschap:** Theater Nomade. **Spel:** Ab Gietelink, Wilbert Gieske, Munda de la Marre, Marcel Schouwstra en Rob van de Meeberg. **Regie:** Ab Gietelink. **Toeschouwers:** 75. **Nog te zien:** 28 november in Sneek.

HEERENVEEN - Theater Nomade is een klein gezelschap rond Ab Gietelink dat zich specialiseert in historische onderwerpen met een politiek randje.

Hun nieuwste voorstelling is gebaseerd op een filmhit van auteur David Seidler over de spraakproblemen van koning George VI, die in 1936 zijn broer opvolgde als koning van Groot-Brittannië na diens geruchtmakende affaire met Wallis Simpson. Seidler zelf tekende ook voor de tekst van de theaterversie, die naadloos lijkt te passen in de verhalende stijl van Gietelink.

In korte scènes met vlotte dialogen springen we van het ene naar het andere moment, in de periode vlak voor en na zijn troonsbestijging. Het begint bij een bezoek aan een onortho-

doxe spraaktherapeut en volgt de gebeurtenissen tot aan het moment dat hij als koning voor de radio zijn volk moed insprekt na de oorlogsverklaring aan Hitler-Duitsland.

Deze Albert – zijn eigenlijke naam, voordat hij koning werd – is een stotteraar en bovendien verlegen, opvliegend en vooral onzeker. De enige die hem steunt in zijn omgeving is zijn vrouw Elizabeth, de moeder van de huidige koningin Elisabeth.

Maar de interessantste rol is ongetwijfeld die van Lionel Logue (zonder opsmuk gespeeld door Wilbert Gieske), een gesjeesd acteur die niettemin een talent heeft om stotteraars te genezen. Wars van conventies helpt hij de koninklijke hoogheid om zichzelf terug te vinden en daarmee ook zijn stem.

'The King's speech' is een onderhoudende voorstelling, maar de humor in de dialogen slaat niet altijd aan en ontroeren doet de met zichzelf worstelende vorst maar zelden, al heb je wel steeds meer met hem te doen. Door de voortdurende wisselingen van plekken en rollen blijf je echter wat aankijken tegen de buitenkant van een mooi verhaal.

HANS BRANS

gewikt gewogen

Mystificaties vertroebelen leed

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.
Voorstelling: Verlies. **Tekst:** Nicci French. **Spel:** Isa Hoes, Ad Knippels, Irma Hartog. **Bewerking en regie:** Léon van der Sanden.
Toeschouwers: 300. **Nog te zien:** 9 januari in Franeker, 18 januari in Heerenveen, 15 februari in Sneek.

LEEWARDEN - Legohuisjes, speelgoedtreinen en een knuffelijsbeer kunnen niet verhullen dat het in het huis van Stella en Rik een kille bedoening is. Na de plotselinge dood van hun jongste zoontje valt niet alleen de ruimte uit elkaar in losse stukken, maar ook hun leven.

Rik begint te drinken en verzuipt in zijn verdriet, terwijl zijn vrouw zich krampachtig opsluit in zichzelf. De confrontatie aan het begin van een voorstelling met zulk diep menselijk leed valt niet mee, maar Isa Hoes en Ad Knippels zetten in korte, rake scènes een stel neer dat best overtuigt.

Ondertussen zit je te wachten op iets anders. 'Verlies' is een toneelbewerking van een tekst van Nicci French, schrijversnaam van een Engels echtpaar dat de ene na de andere bestseller produceerde. 'Suspense' is daarin steeds de motor.

In 'Verlies' komt dat element er in als de therapeute van Rik zich bij zijn vrouw meldt met de mededeling dat haar man 'iets schuldigs'

verbergt. Het is een volstrekt ongelofwaardige ingreep, die het vermoeden bij Stella moet losweken dat haar man hun kind heeft omgebracht.

Op soortgelijke wijze wordt bij hem de argwaan gewekt dat zij de schuldige is. En ten slotte wordt zelfs het overgeleven kind verdacht, op basis van een gedateerd (!) opstel. Als 'Verlies' werkelijk gebaseerd zou zijn op de inbeeldingen van verscheurde emoties, dan stonden deze voortreffelijke acteurs niet voor niets hun best te doen. Maar wat mr. en mrs. French leven, is halfbakken psychologie die is opgetuigd met kunstgrepen en loze mystificaties.

HANS BRANS